HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ומאי שנא התם (א)דקתני האומר לשלוחו הכא רבותא קמ"ל והתם רבותא קמ"ל הכא רבותא קמ"ל דאי תנא שלוחו הוה אמינא שלוחו הוא דהוי רמאי דסמכה דעתיה סבר עבד לי שליחותי אבל חבירו דלא סמכה דעתיה אימא לא ליהוי רמאי (ב)התם רבותא קמ"ל דאי תנא האומר לחבירו הוה אמינא חבירו הוא דכי קדשה במקום אחר אינה מקודשת דסבר לא טרח אבל שלוחו דטרח אימא (ג)מראה מקום הוא לו קמ"ל (ד)רבין חסידא אזיל לקדושי ליה איתתא לבריה קידשה לנפשיה והתניא מה שעשה עשוי אלא שנהג בו מנהג רמאות [א]לא יהבוה ניהליה איבעי ליה לאודועי סבר אדהכי והכי אתא איניש אחרינא מקדש לה רבה (ה)בר בר חנה יהיב ליה זוזי לרב אמר(ו) זבנה ניהלי להאי ארעא אזל זבנה לנפשיה והתניא (ז)מה שעשה עשוי אלא שנהג בו מנהג רמאות [ב]באגא דאלימי הוה (א) ליה לרב נהגי ביה כבוד לרבה בר בר חנה לא נהגי ביה כבוד איבעי ליה לאודועי סבר אדהכי והכי אתא איניש אחרינא זבין לה רב גידל הוה מהפיך בההיא ארעא אזל רבי אבא זבנה אזל רב גידל קבליה לרבי זירא אזל רבי זירא וקבליה לרב יצחק נפחא אמר ליה המתן עד שיעלה אצלנו לרגל כי סליק אשכחיה אמר ליה עני מהפך בחררה ובא אחר ונטלה הימנו מאי אמר ליה [ג]נקרא רשע(ח) ואלא מר מאי טעמא עבד הכי א"ל לא הוה ידענא השתא נמי ניתבה ניהליה מר א"ל זבוני לא מזבנינא לה דארעא קמייתא היא ולא מסמנא מילתא(ט) אי בעי במתנה נישקליה [ד]רב גידל לא נחית לה (י)דכתיב [1]ושונא מתנות יחיה רבי אבא לא נחית לה משום דהפיך בה רב גידל לא מר נחית לה ולא מר נחית לה ומיתקריא ארעא דרבנן: וכן האומר לאשה התקדשי לי כו': לא בא אחר וקידשה בתוך שלשים מהו רב ושמואל דאמרי תרוייהו [ה]מקודשת (כ)ואע"פ (ל)שנתאכלו המעות מאי טעמא הני זוזי לא למלוה דמו ולא לפקדון דמו לפקדון לא דמו פקדון ברשותא דמרא קא מתאכלי והני ברשותא דידה קא מתאכלי למלוה נמי לא דמו מלוה להוצאה ניתנה הני בתורת קידושין יהבינהו ניהלה לא בא אחר וקידשה וחזרה בה מהו ר' יוחנן (מ)אמר [ו]חוזרת אתי דיבור ומבטל דיבור ריש לקיש אמר אינה חוזרת לא אתי דיבור ומבטל דיבור איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש (נ)ביטל [ז]אם עד שלא תרם ביטל אין תרומתו תרומה והא הכא דדיבור ודיבור הוא וקאתי דיבור ומבטל דיבור שאני נתינת מעות ליד אשה דכי מעשה דמו ולא אתי דיבור ומבטל מעשה (ס)איתיביה [ח]השולח גט לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריו שליח ואמר לו גט שנתתי לך בטל הוא הרי זה בטל והא נתינת גט ליד שליח דכי נתינת מעות ליד אשה דמי וקתני הרי זה בטל התם נמי כל כמה דלא מטא גיטא לידה דיבור ודיבור הוא אתי דיבור ומבטל דיבור איתיביה ר"ל לר' יוחנן (ע)[ט]כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה ואין עולים מידי טומאתן אלא בשינוי מעשה

מעשה

גמ' ומאי שנא התם. בפ' האיש מקדש: **דקתני האומר לשלוחו.** לא וקדש לי אשה פלונית במקום פלוני והלך וקדשה במקום אחר אינה מקודשת מאי שנא התם דנקט לשון שליחות ששלחו לשם כך והכא נקט חברו שלא שלחו לשם כך אלא אם יזדמן לו במקום פלוני דרך אגב: **דסבר.** האי משלח לא טרח האי שליח לבקשה לי במקום אחר ולא סמכה דעתיה לשוויה שליח אלא באותו מקום: **מראה מקום הוא לו.** אם תמצאנה שם קדשנה לי שם ואיני מטריחך למקום אחר ומיהו אם עבד עבד: **לא יהבוה ניהליה.** (פ) לא רצו ליתנה לצורך בנו: ומקשינן **איבעי ליה לאודועיה.** להוציא עצמו מן מנהג רמאות: **באגא דאלימי.** בקעה של בעלי זרוע היתה ולא יניחו לכל אדם לקנות קרקע אצלם: **מהפך בההיא ארעא.** מחזר עליה לקנותה: **קבליה.** קבל (צ) עליה סיפר דברי צעקתו לר' זירא: **לרגל.** כשדורשין בהלכות הרגל(ק) היו מקבלין פני הרב(ר): **עני המהפך בחררה.** מחזר אחריה לזכות בה מן ההפקר או שיתננה לו בעל הבית: **נקרא רשע.** שיורד לחיי חבירו: **לא הוה ידענא.** שרב גידל מתעסק בה: **דארעא קמייתא.** זו היא לי ראשונה שלקחתי מעולם: **ולא מסמנא מילתא.** (ש) אינה סימן טוב שימכור אדם מקחו הראשון: **ארעא דרבנן.** הפקר לתלמידים: **ואע"פ שנתאכלו המעות.** בתוך ל' יום דכי בעו קידושין למיחל ליתנייהו למעות אפ"ה חיילי: **לאו למלוה דמו.** דנימא המקדש במלוה אינה מקודשת(ת): **ולאו לפקדון דמו.** דנימא אם לא נשתייר בה שוה פרוטה אינה מקודשת כדאמר בהאיש מקדש (לעיל דף מז.) התקדשי לי בפקדון והלכה ומצאתו שנגנב או שנאבד אם נשתייר בו שוה פרוטה מקודשת כו': **להוצאה ניתנה.** מקמי דניתחלי קידושין וכי אמר לה התקדשי לי בה לאו דידיה היא ולאו מידי יהיב לה אבל אלו לא ניתנו לה להוציאן אלא ע"מ שתתקדש בהן ולהכי כי אכלה דידה אכלה ולכי מטא זמנא (א) מקדש: **וחזרה בה.** בתוך ל' אמרה אי אפשי בהן: **ביטל אם עד שלא תרם ביטל.** האומר לשלוחו צא ותרום וחזר ובטלו מלהיות שלוחו או בפניו או שלא בפניו: **דכי מעשה דמו.** ואע"פ שלא חלו מיד הוי מעשה מיהא לחול אחר שלשים והא דקרי ליה דיבור משום דלאו מעשה ממש הוא: **והגיע בשליח.** רבותא אשמועינן אע"פ שלא יצא אחריו לשם כך אלא שפגע בו ואמר לו הרי בטל ולא אמרינן לצעורי בעלמא קא מכוין והכי מפורשת בפ' השולח(ב): **כל כמה דלא מטא גיטא.** ליד האשה לאו מידי הוא: **יורדין לידי טומאה במחשבה.** כגון גולמי כלים דאמר בהכל שוחטין (חולין דף כה.) כל שעתיד לשוף לשבן ולגרר ואמר התם דהכתי חסרון מלאכה הוא וטהורים ואם חישב (ג) עליה שלא לשוף ושלא לשבן הביאתו מחשבה זו לידי גמר מלאכה מכאן ולהבא: **ואין עולין מטומאתן.** משקבלוה: **אלא בשינוי מעשה.** שיעשה בה מעשה לקלקלם שישברם או ינקבם וכן עד שלא יקבלו טומאה אין עולין מתורת קבלת טומאה שירדו במחשבה זו אלא בשינוי מעשה עד שיתחיל לשוף לשבן ולגרר:

מעשה

לקדושי איתתא לבריה. ומיירי דארצויי ארצי קמיה[א] ושתיק דלשוייה שליח אמר לעיל (דף מה:) דלא חליף איניש דמשוי אביו שליח אבל הכא דארצויי ארצי ושתיק (ד) איכא למימר דסמיך עליו: **עני המהפך בחררה ובא אחר ונטלה כו'**[ב]. פי' בקונטרס דמיירי בחררה של הפקר וקשה מהא דתנן בשנים אוחזין (ב"מ דף י. (ה)) ראה את המציאה ונפל לו עליה או שפירש טליתו עליה ובא אחר ונטלה הרי היא שלו וכן הא דקאמר התם (שם) מי שליקט מקצת הפאה ופירש טליתו עליה מעבירים אותו הימנה[ג] ואמאי עני מהפך בחררה הוא ואומר ר"ת דאיסור למהפך דנקט הכא לא שייך אלא דוקא כשרוצה העני להרויח בשכירות או כשרוצה לקנות דבר אחד וחבירו מקדים וקונה והוי דומיא דרב גידל ומש"ה קאמר דנקרא רשע כי למה מחזר על זאת שטרח בה חבירו ילך וישתכר במקום אחר[ד] אבל אם היתה החררה דהפקר[ה] ליכא איסור שאם לא (ו) זכה בזאת לא ימצא אחרת[ו] ומיהו קשה מההיא דפרק לא יחפור (ב"ב דף כא: (ז)) דקאמר התם מרחיקין מן הדג כמלא ריצת הדג[ז] אע"פ שהוא של הפקר ונראה דהתם היינו טעמא מפני שהוא יורד לאומנתו כי ההיא דקאמר התם (שם) האי בר מבואה דאוקי ריחיא ואתא בר מבואה ואוקי בהדיה מצי לעכובי עליה דקאמר ליה דקא פסקת לחיותאי ועוד אומר רבינו מאיר אביו של ר"ת[ח] דמיירי בדג מת שכן דרך הדייגים להשים במצודות דג מת והדגים מתאספים שם סביב אותו הדג וכיון שזה פירש מצודתו תחילה וע"י מעשה שעשה זה מתאספים שם סביב ודאי (ח) אם היה חבירו פורש הוה כאילו גוזל לו (ט) ויכול לומר לו תוכל לעשות כן במקום אחר ומכאן נראה למהר"ר יצחק שאסור למלמד להשכיר עצמו לבעל הבית שיש לו מלמד אחר בביתו כל זמן שהמלמד בביתו שמאחר שהוא (י) שכיר שם ילך המלמד במקום אחר להשתכר שם אם לא שיאמר בעה"ב דאין רצונו לעכב המלמד שלו אבל אם שכר בעה"ב מלמד אחד יכול בע"ה אחר לשכור אותו מלמד עצמו ואינו יכול לומר לו הבעה"ב לך ושכור מלמד אחר דנימא ליה אין רצוני אלא לזה שהרי כמדומה לי שזה ילמוד בני יפה ממלמד אחר:

מיד

עין משפט נר מצוה

ה א טוש"ע אה"ע סימן לה סעיף י:

ו ב מיי' פ"ז מהלכות מכירה הל' י יא סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן קפג סעיף ב:

ז ג מיי' שם ופ"ט מהל' אישות הל' יז טוש"ע שם סי' רלז סעיף א:

ח ד מיי' פי"ב מהל' זכייה הל' יז טוש"ע ח"מ סי' רמט סעי' ה:

ט ה ו מיי' פ"ז מהל' אישות הלכה י סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מ סעיף א:

י ז מיי' פ"ד מהלכות תרומות הל' ט טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף לו:

יא ח מיי' פ"ו מהלכות גירושין הל' טז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמא סעיף נט:

יב ט מיי' פ"ח מהל' כלים הלכה י:

◆

מוסף תוספות

א. (פ') בן קמיה אביו וגילה דעתו שהוא חפץ בה ואב נעשה לו שליח מאליו וזכין לאדם שלא בפניו. רש"י לעיל מה: ד"ה ולמא. ב. ופי' ר"ת דכל היכא שנקרא רשע ב"ד מחייבין אותו להחזיר הדמים. ריטב"א. (ולפ"ז מתורץ מה ראי' התוס', עי' רש"ש). ג. ומדקאמר מעבירין משמע אפי' לכתחילה. רשב"א. ד. כי הרבה כי"ב תמצא במעותיך. ריטב"א. והיינו נמי עני המהפך בחררה שממציא עצמו אצל בעל הבית לעובדו כדי שיתן לו לפעמים חררה כי זה יכול למצוא גם הוא במקום אחר. תוס' הרא"ש. ה. ומציאה. תוס' הרא"ש. א"נ במתנה. ר"ן. ו. ואינו נקרא רשע דחייו קודמין לכל אדם. ריטב"א. ולכתחילה יכול לעשות כן וליכא משום ועשית הישר והטוב. ר"ן. ז. ופרש"י התם כגון שארב דג אחד לצודו שהדייגים אחרים הבאים לפרוש מצודותיהם מרחיקין אותם כמלא ריצת הדג. תוס' הרא"ש. ח. וי"מ דמן הדג היינו. תוס' רשב"י. ועי' מהרש"א. ט. ברא"שונים הוא תירוץ בפני עצמו, ראה תוס' טוך, ועוד.

◆

תוס' ר"י הזקן

גמ'. לא יהבוה ניהליה. לא היו רוצים לתתה לבנו. **איבעיא ליה לאודועי.** להבן קודם שיקדשנה להוציא עצמו ממנהג רמאות ואסור לעשות כן. **באגא דאלימי.** בקעה של בעלי זרועות היתה ולא היו מניחים לקנות קרקע אצלם אלא לאדם שהיה נחשב בעיניהם. **לאודועי.** שלא הניחו לו לקנותה בשבילו קודם שיקחנה. **מהפך עליה.** לקנותה. **קבליה.** סיפר תלונתו. **לרגל.** כשדורשים בהלכות הרגל והיו כולם באים לקבל פני הרב. **חררה.** עוגה. פרש"י מחזר לזכות בה מן ההפקר או שיתננה לו בעל הבית, ע"כ. ולא נהירא דהא תנן בפיאה פ"ד [מ"ג] נטל מקצת פיאה וזרקה על השאר אין לו בה כלום, נפל לו עליה או פירס טליתו עליה מעבירין אותה הימנו, ובירושלמי [שם] ובתוספתא [שם פ"ב ה"א] תני בשם ר' מאיר קונסין אותו ומוציאין הימנו את התלוש ואת המחובר. אלא ודאי לא בחררה דהפקר איירי אלא דההיא כי האי גוונא מפקינן לה מיניה, אלא דומיא דהך עובדא שרוצה לקנותה או שישתכר עם בעל הבית כדי שיתפרנס, ובא אחר ועשה מה שהוא היה משתדל לעשות עם בעל הבית זה נקרא רשע, ומיהו אין מוציאין אותה מידו. **רשע.** שיורד לחיי חברו. **קמייתא.** ראשונה שלא קניתי מעולם ואם אמכרנה אינו סימן טוב. **ארעא דרבנן.** הפקר לתלמידים. **מהו.** דין אלו הקדושין. **ואע"פ שנתאכלו כל המעות.** תוך שלשים יום וכי בעי למיחל הני קדושין ליתנהו למעות בעולם, אפ"ה מקודשת. **לא למלוה.** דאינה מקודשת, ולא לפקדון שאם אין בפקדון שוה פרוטה בעין אינה מקודשת. **מלוה להוצאה ניתנה.** ולאו דידיה היא ולא יהב לה מידי. **וחזרה בה.** תוך שלשים יום שאמרה בפני שנים אי אפשי בקדושין. אבל אם מת הוא או היא תוך ל' יום פשיטא שלא נגמרו הקדושין ואינה זקוקה ליבם והוא מותר בקרובותיה. **אתי דיבור.** דהשתא ומבטל דיבור (דרצו הקדושין ואיכא) [דנתרצתה בקדושין ואף דאיכא] מעשה דנתינת מעות לאשה הכל תלוי בדבורה וכדבור הוא חשוב.

מסורת הש"ס

א) לעיל נ., ב) [בכת"י נוסף: קמ"ל], ג) [לעיל מח: וש"נ], ד) [בספר חסידים סימן תתשט"ז איתא רב עמרם] [ונזכר לקמן פא. ועי' ב"ק ל.], ה) [בתוס' הרא"ש וברשב"א הגירסא רבה בר חנה. והוא המוכר בסנהדרין ה ע"א ע"ש ובתוס' שם ד"ה רבה. ובריטב"א רבה בר חנן], ו) [בכת"י נוסף: ליה זילן], ז) [תוספתא דיבמות פ"ד ה"ג], ח) [בכת"י נוסף: א"ל], ט) [בריי"ף רא"ש ומאירי נוסף: דאמר מר המוכר נכסיו הראשונים אינו רואה סימן ברכה לעולם, וכ"ה ביש"ש], י) ב"ב יג: [מגילה כח. חולין מד:], כ) נדרים כט: בכורות מט., ל) [בבכורות איתא נתעכלו פרש"י שאינן בעין וכ"א בנדרים], מ) גיטין לג: [נדרים כט:], נ) תרומות פ"ג מ"ד, ס) גיטין לג., ע) תוספתא דכלים ב"ב ספ"ג וספ"ו שבת נב: נח: סוכה יג: [כלים פ' כה מ"ט מנחות כט.], פ) ["לא רצו ליתנה" ליתא בדפו"ר ול"ה ברש"ל], צ) [ברש"י רי"ף עליו], ק) [מגילה לב ע"א], ר) [ר"ה טז ע"ב], ש) [ברש"י רי"ף: אין זה], ת) [לעיל ו ע"ב], א) [ברש"י רי"ף: מיקדשה], ב) [לב ע"א, וע"ש ברש"י], ג) [בדפו"ר: עליהם], ד) [נ"ל ואיכא. רש"ש], ה) [ושם ד"ה מעבירין], ו) [בדפו"ר: יזכה], ז) [ושם ד"ה מרחיקין], ח) [עיין הגהת מראה כהן], ט) [בדפו"ר ובהגהות מרדכי: שכור], י) [וכן ליתא בכת"י, וכן הגיה רש"ל],

◆

תורה אור השלם

1. עֹכֵר בֵּיתוֹ בּוֹצֵעַ בָּצַע וְשׂוֹנֵא מַתָּנֹת יִחְיֶה:
משלי טו כז

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' באגא דאלימי הוה לרב כצ"ל ותיבת ליה נמחק:

◆

מוסף רש"י

האומר לשלוחו. לא וקדש לי אשה במקום פלוני והלך וקדשה במקום אחר אינה מקודשת, דדוקא קאמר ליה מקום פלוני שיש לי שם אוהבים ואם בא אדם לומר דברים עלי בפניהם ימחו בידו (לעיל נ.). **ואע"פ שנתאכלו המעות.** של קדושין שאינם בעולם, מקודשת לאחר ל' יום (נדרים כט:). **ר' יוחנן אמר חוזרת.** בטלו הקדושין הואיל ובטלתן קודם שיהו חלין, **אתי דיבור ומבטל דיבור.** מתחילה היתה מקודשת על ידי הדיבור שנתרצתה בקדושין, אתי דיבור של חזרה ומבטל דיבור (גיטין לב:). **והגיע.** והשיג (שם לב.). **יורדין לידי טומאתן.** לידי תורת טומאה (שבת נח:). **במחשבה.** מאחר שחישב עליו שיניחנו כמות שהוא עכשיו ולא יוסיף תיקון אחר הוא גמר מלאכתן ומקבל טומאה (שם נב:). משחישב עליו שזה יהא גמר מלאכתן כגון שעיבדו לדרגש או לדולבקי, כיון שעיבדו מקבל טומאה, ואלמלי עיבדו לרצועות וסנדלין אין מקבלים טומאה עד שיגמרו למלאכת הסנדלין (סוכה יד.). כגון עור מתוקן סתמו למנעלים עומד ואינו מקבל טומאה עד שיעשו המנעלים, חישב עליו לעשותו שלחן, דאינו חסר שום מלאכה, דהשתא מיד ראוי לשלחן, מקבל טומאה מיד (מנחות סט.). **ואין עולים מידי טומאתן.** ממחשבת תורת קבלת טומאה אין עולין במחשבה, כגון עיבדו לשלחן ולדרגש וחישב עליו לרצועות וסנדלין, אין מחשבתו מבטלתן מתורת קבלת טומאה (סוכה יד.). מתורת טומאה שירדה להן, ואף על פי שעדיין לא נטמאו משנמלך עליהן אין עולין מלקבל טומאה (שבת נח:). **אלא בשינוי מעשה.** עד שיתן איזמל (סוכה יד.). מאחר שחישב על העור לעשות שטיח, ירד לידי טומאה ואם חזר וחישב עליו לרצועות וסנדלים לא בטל מתורת כלי ולא טהר בכך עד שיתן בו איזמל דהוי שינוי מעשה (שבת נב:). אין עולים מידי טומאתן, אם נטמאו, אלא בשינוי מעשה, כגון נשברו טהרו (מנחות סט.).